

Kołysanki romskie

muzyczna podróż dla dzieci



CENTRUM HISTORII
I KULTURY ROMÓW

INSTYTUCJA KULTURY
WOJEWÓDZTWA
MAŁOPOLSKIEGO


MAŁOPOLSKA

Gdy tradycja spotyka nowoczesność - Muzyczny ślad 2025 - KPO



Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego pochodzących z Funduszu Promocji Kultury – państwowego funduszu celowego.



Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

Są dźwięki, które towarzyszą ludzkości od zarania dziejów. Dźwięki tak uniwersalne, że przekraczają granice językowe, kulturowe i czasowe. Jednym z nich jest kołysanka – melodia, która łączy w sobie najintymniejsze rodzicielskie uczucia z pradawną mądrością o sile muzyki w kształtowaniu młodego umysłu i serca.

We współczesnym świecie, pełnym pośpiechu i cyfrowej rewolucji, łatwo zapominać o tej cichej, intymnej tradycji. A przecież za każdą kołysanką kryje się coś więcej niż tylko melodia – kryje się uniwersalny język miłości, którym matki i ojcowie od wieków obdarzają swoje dzieci. Projekt ten narodził się z przekonania, że w epoce zanikającej różnorodności kulturowej szczególnie ważne jest ocalenie i udostępnienie skarbów ludzkiej tradycji, które mogą zostać bezpowrotnie utracone. Romska kultura, przez stulecia oparta na słowie – mówionym i śpiewanym – jest jednym z najcenniejszych rezerwuarów europejskiego dziedzictwa duchowego. To kultura oralna w najszlachetniejszym tego słowa znaczeniu – kultura, w której każda pieśń, opowieść i kołysanka stają się żywym depozytariuszem pamięci, mądrości i tożsamości całych pokoleń. Romska kołysanka to coś więcej niż melodia. To okno duszy – duszy narodu, który mimo braku własnego państwa i ziemi, zachował niezwykłą siłę tożsamości dzięki mocy słowa i muzyki. W każdej frazie i w każdej nucie kryją się stulecia doświadczeń: troska o przyszłe pokolenia, marzenia o lepszym jutrze, a także melancholia wygnania i tęsknota za domem – domem istniejącym już tylko w sercach i pamięci.

Gdy słuchamy romskich kołysanek w wykonaniu Sary Czurei, doświadczamy czegoś niezwykłego – spotkania z inną wrażliwością, innym sposobem postrzegania świata i relacji międzyludzkich. Artystka nie tylko interpretuje te pieśni – ona otwiera przed nami drzwi do romskiej percepcji rzeczywistości. Pozwala zajrzeć w głąb romskiej duszy, gdzie wolność przeplata się z melancholią, radość ze smutkiem, a tęsknota z nadzieją.

Dlaczego jednak mówimy o tym w kontekście dzieci w przedszkolu? Odpowiedź jest prosta i głęboka zarazem. W wieku od trzech do sześciu lat rozwój dziecka osiąga jeden z kluczowych momentów – jego mózg kształtuje sieci neuronowe, które będą towarzyszyć mu przez całe życie. Właśnie wtedy muzyka, rytm i melodia odgrywają fundamentalną rolę w budowaniu podstaw myślenia, uczenia się i odczuwania świata.

Korzyści płynące ze słuchania kołysanek wykraczają jednak daleko poza rozwój poznawczy. To także lekcja wrażliwości na różnorodność kulturową. Dziecko, które od najmłodszych lat słucha pieśni z różnych tradycji, uczy się, że piękno ma wiele twarzy, a człowieczeństwo wyraża się w nieskończonej różnorodności form.

Celem projektu jest nie tylko ocalenie fragmentu romskiego dziedzictwa przed zapomnieniem, lecz także budowanie mostów między kulturami. Dzięki temu romskie kołysanki mogą trafić do polskich domów, przedszkoli i szkół – by dzieci, niezależnie od pochodzenia, mogły czerpać z tego źródła. To pozwoli im lepiej zrozumieć, pokochać i docenić bogactwo naszego wspólnego świata.

To nie jest wyłącznie archiwizacja przeszłości. To żywa tradycja, która ma szansę stać się częścią przyszłości – przyszłości, w której wszystkie dzieci, niezależnie od swoich korzeni, będą mogły korzystać ze skarbów światowego dziedzictwa kulturowego.

Sara Czureja poprzez swoje nagrania daje nam wszystkim niezwykle cenny dar – możliwość uczestnictwa w czymś, co przez stulecia dostępne było jedynie wewnątrz romskiej wspólnoty. To gest wielkiej hojności i odwagi, bo dzielenie się najintymniejszymi aspektami własnej kultury wymaga ogromnego zaufania i wiary w dobroć ludzkich serc.

Niech te kołysanki będą nie tylko wsparciem w rozwoju naszych dzieci, lecz także lekcją pokory wobec bogactwa ludzkiej kultury i przypomnieniem, że to właśnie w różnorodności tkwi nasza siła.



Sara Czureja



KRÓTKA HISTORIA KOŁYSANEK

Starożytne początki:

Kołysanki towarzyszą ludzkości od zarania dziejów. Już w starożytnym Egipcie, Grecji i Babilonie matki śpiewały dzieciom kojące melodie. Pierwsze kołysanki były zapisywane na glinianych tabliczkach!

Folklor ludowy:

W polskiej tradycji kołysanki wywodzą się z pieśni ludowych. Przekazywane ustnie z pokolenia na pokolenie, były nie tylko narzędziem uspokajania dzieci, ale także sposobem przekazywania mądrości, wartości i historii rodzinnej.

Ewolucja gatunku:

- Forma pierwotna: Rytmiczny zaśpiew bez słów
- Kołysanka ludowa: Połączenie melodii z tekstem
- Kołysanka artystyczna: Utwory kompozytorów klasycznych (np. Brahms, Chopin)
- Współczesność: Różnorodność stylów i form

Uniwersalność kulturowa:

Kołysanki występują w każdej kulturze na świecie, co dowodzi ich fundamentalnego znaczenia dla rozwoju człowieka. Mimo różnic kulturowych, wszystkie mają podobne cechy: spokojną melodię, miarowy rytm i kojący charakter

Pozytywny wpływ na rozwój i zdrowie małych dzieci

DLACZEGO KOŁYSANKI SĄ TAK WAŻNE?

Kołysanki to nie tylko piękne melodie – to potężne narzędzie wspierające wszechstronny rozwój dziecka! Badania naukowe potwierdzają, że regularne słuchanie kołysanek przynosi niezliczone korzyści dla dzieci w wieku przed szkolnym

WPŁYW NA ROZWÓJ MÓZGU I POZNAWCZY

Budowanie połączeń nerwowych:

- Muzyka stymuluje tworzenie nowych ścieżek neuronowych w mózgu
- Wspiera rozwój połączeń między prawą a lewą półkulą mózgową
- Te unikalne połączenia powstają tylko we wczesnym dzieciństwie poprzez ekspozycję na muzykę

Rozwój funkcji wykonawczych:

- Poprawa kontroli inhibicyjnej (umiejętność hamowania niepożądanych reakcji)
- Wzmocnienie pamięci roboczej
- Zwiększenie elastyczności poznawczej
- Badania pokazują nawet 30% poprawę w zadaniach przestrzennych!

Wzmocnienie uwagi i koncentracji:

- Muzyka aktywuje obszary mózgu odpowiedzialne za uwagę
 - Pomaga dzieciom skupić się na jednym zadaniu
 - Wspiera rozwój umiejętności słuchania
-

ROZWÓJ JĘZYKOWY I KOMUNIKACYJNY

Świadomość fonemiczna:

- Kołysanki uczą rozpoznawania różnych dźwięków i rytmów
- Wspierają naukę rozróżniania fonémów (najmniejszych jednostek dźwiękowych)
- Przygotowują do nauki czytania i pisanie

Rozbudowa słownictwa:

- Dzieci poznają nowe słowa i frazy
- Uczą się melodii i rytmu własnego języka
- Kształtują się wczesne umiejętności narracyjne

Rozwój mowy:

- Powtarzalny i powolny rytm kołysanek pomaga dzieciom lepiej zapamiętywać dźwięki
 - Wspiera rozwój artykulacji
 - Buduje podstawy komunikacji werbalnej
-

KORZYŚCI EMOCJONALNE I SPOŁECZNE

Regulacja emocjonalna:

- Kołysanki uczą dzieci rozpoznawania i nazywania uczuć
- Pomagają w uspokajaniu się po intensywnych emocjach
- Wspierają rozwój odporności psychicznej

Budowanie więzi:

- Śpiewanie kołysanek wzmacnia relację między opiekunem a dzieckiem
-

-
- Zwiększa produkcję oksytocyny („hormonu miłości”)
 - Tworzy poczucie bezpieczeństwa i zaufania

Redukcja stresu i niepokoju:

- Obniżenie poziomu kortyzolu (hormonu stresu)
 - Spowalnianie tętna i oddechu
 - Łagodzenie napięcia mięśniowego
-

WŁAŚCIWOŚCI TERAPEUTYCZNE

Naturalne środki przeciwbólowe:

- Badania wykazują, że dzieci słuchające kołysanek odczuwają mniej bólu podczas zabiegów medycznych
- Zmniejszenie stresu behawioralnego podczas szczepień o znaczący procent

Poprawa jakości snu:

- Dzieci zasypają nawet 35% szybciej po słuchaniu kołysanek
- Głębszy i spokojniejszy sen
- Łatwiejsze ustalenie rytmu dnia i nocy

Wsparcie w chorobie:

- Muzyka pomaga w procesie zdrowienia
 - Wzmacnia system immunologiczny
 - Redukuje lęk przed wizytami lekarskimi
-

ROZWÓJ KREATYWNOŚCI I WYOBRAŹNI

Myślenie symboliczne:

- Kołysanki rozwijają zdolność do myślenia abstrakcyjnego
- Wspierają rozwój wyobraźni poprzez obrazowe teksty
- Przygotowują do zabawy symbolicznej

Rozwój artystyczny:

- Kształtują wczesne poczucie rytmu i melodii
 - Rozwijają wrażliwość estetyczną
 - Motywują do własnej twórczości muzycznej
-

CO MÓWIĄ BADANIA?

- Uniwersytet Harvarda: Dzieci rozpoznają charakterystykę kołysanek nawet w obcych językach
- Uniwersytet w Miami: 35% szybsze zasypianie u przedszkolaków
- Badania neurologiczne: Muzyka aktywuje obszary mózgu odpowiedzialne za pamięć, uwagę i regulację emocji
- Studia medyczne: Znacząca redukcja stresu i bólu u dzieci w szpitalach

Każda chwila spędzona na śpiewaniu kołysanek to budowanie:

- Silnych podstaw rozwoju językowego
- Zdrowych wzorców emocjonalnych
- Głębokich więzi rodzinnych
- Bogactwa kulturowego dziecka



Twórcy i wykonawcy:

Sara Czureja – Łakatosz

główna twórczyni kołysanek w projekcie, uznawana za jedną z najbardziej utalentowanych instrumentalistek młodego pokolenia, która specjalizuje się w grze na cymbałach węgierskich. Jej mistrzowskie wykonania oraz głęboka znajomość tradycji muzyki romskiej stanowią fundament projektu. Sara, dzięki swojej artystycznej wrażliwości i doświadczeniu zdobytemu podczas licznych występów na międzynarodowych festiwalach, tworzy kołysanki pełne emocji i kulturowej autentyczności. Oprócz mistrzowskiej gry na cymbałach Sara Czureja wnosi do projektu również swoje umiejętności wokalne, wzbogacając kołysanki o unikalne wykonania, które połączą tradycyjne melodie z nowoczesnymi akcentami. Jej zaangażowanie jako głównej twórczyni gwarantuje, że utwory odzwierciedlają bogactwo kultury romskiej.

Miklosz Marek Czureja

multiinstrumentalista, specjalizujący się w grze na fortepianie, aranżer, od lat koncertuje z zespołem Sara Czureja Band

Noemi Łakatosz i Delfin Łakatosz,

którzy jako współtwórcy wspierają Sarę, dbając o spójność artystyczną oraz wizualną projektu. Razem stworzą dzieło o wyjątkowej wartości kulturowej, promujące tradycję romską w nowoczesnym i przystępnym dla odbiorców formacie.

Koordynator projektu

Marek Isztok

romolog, magister historii UJ, publicysta, autor ponad 50 artykułów popularnonaukowych o tematyce mniejszości romskiej oraz praw człowieka, specjalista ds. romskiego dziedzictwa kulturowego Centrum Historii i Kultury Romów, manager kultury, koordynator projektów społecznych, kulturalnych i edukacyjnych, stały współpracownik Stowarzyszenia Romów w Polsce, Federacion Maranatha z Hiszpanii, oraz Article12 z Wielkiej Brytanii. Współautor wystawy „Romowie - stan duszy czy kultura równoległa” oraz filmu dokumentalnego „Romowie - skazani na zagładę”



Sara Czureja



INSTYTUCJA KULTURY
WOJEWÓDZTWA
MAŁOPOLSKIEGO



Gdy tradycja spotyka nowoczesność -
Muzyczny ślad 2025 - KPO



Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa
Narodowego pochodzących z Funduszu Promocji Kultury –
państwowego funduszu celowego.